

NRG TIMES

A FORTNIGHTLY NEWSLETTER
FROM NRG'S FOUNDATION

CONNECTING GUJARATIS' DIASPORA GLOBALLY

પ્રકાશક : એનઆરજી ફાઉન્ડેશન, ગાંધીનગર તા. જાન્યુઆરી ૧૫, ૨૦૨૧ • પોષ સુદ ૧, સંવત ૨૦૭૭

NGF Gujarat State
Non-Resident Gujaratis'
Foundation
(A Government of Gujarat Organization)

વડાપ્રધાનશ્રીના હસ્તે રાજકોટ એઈમ્સનું ઈ-ખાતમુહૂર્ત કરાયું

રાજકોટ નજીક પીપળીયા ગામ નજીક આશરે ૧૨૦૦ કરોડના ખર્ચે એઈમ્સ રાજકોટના મહત્વાકાંક્ષી પ્રોજેક્ટનું ખાતમુહૂર્ત વડાપ્રધાન શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ વરચુઅલ માધ્યમથી કર્યું હતું. રાજકોટ નજીક આશરે ૭૫૦ બેડની આધુનિક સારવાર સાથેની એઈમ્સનો પ્રોજેક્ટ આગામી બે વર્ષમાં પૂરો કરાશે. વડાપ્રધાન શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ આ પ્રસંગે જણાવ્યું હતું કે આજે રાજકોટ એઈમ્સના શિલારોપણ દ્વારા દેશના આરોગ્ય ક્ષેત્રના આંતર માળખાને મજબૂત બનાવનાર વધુ એક કડી ઉમેરાઈ છે, જેના કારણે ગુજરાતની સાથે સમગ્ર દેશમાં સ્વાસ્થ્ય-સેવાને નવું બળ મળશે. તબીબી શિક્ષણ ક્ષેત્રે 'મિશન મોડ'માં કાર્ય થઈ રહ્યું છે તેમ જણાવી વડાપ્રધાનશ્રીએ પ્રત્યેક રાજ્યમાં એક એઈમ્સ અને ત્રણ લોકસભા દીઠ એક મેડિકલ કોલેજ સ્થાપવાની કેન્દ્ર સરકારની નેમ વ્યક્ત કરી હતી. પીપળીયા ગામ નજીક યોજાયેલ શિલાન્યાસ સમારોહમાં મહામહિમ રાજ્યપાલશ્રી,

મુખ્યમંત્રી શ્રી વિજયભાઈ રૂપાણી અને નાયબ મુખ્યમંત્રી શ્રી નીતિનભાઈ પટેલ ઉપસ્થિત રહ્યા હતા. મુખ્યમંત્રીશ્રીએ જણાવ્યું હતું કે, ગુજરાતના લોકોને ગંભીર બિમારીના સમયમાં ઉચ્ચ આરોગ્ય સારવાર માટે ગુજરાત બહાર જવું ન પડે તે માટે વડાપ્રધાનશ્રીની દુરંદેશીના પરિણામે ગુજરાતને એઈમ્સ પ્રાપ્ત થઈ છે. (Source : <https://cmogujarat.gov.in>)

ગુજરાતના પૂર્વ મુખ્યમંત્રી શ્રી માધવસિંહ સોલંકીનું નિધન

ગુજરાતના ભૂતપૂર્વ મુખ્યમંત્રી માધવસિંહ સોલંકીનું ૮૪ વર્ષની વયે નિધન થયું છે. માધવસિંહ સોલંકી ગુજરાતના સાતમા મુખ્યમંત્રી હતા. તેઓ ભારતના વિદેશ મંત્રી પણ રહી ચૂક્યા છે. ૧૯૫૭માં તેઓ મુંબઈ ધારાસભાના સભ્ય બન્યા હતા. તેઓ રાજકારણ ઉપરાંત પત્રકારત્વ અને સાહિત્ય સાથે પણ જોડાયેલા હતા. દેશભરમાં મધ્યાહન ભોજનની શરૂઆત માધવસિંહ સોલંકીની દેશ છે. રાજ્યભરમાં મહત્ત્વ કન્યા કેળવણીની પણ તેમના સમયમાં શરૂઆત થઈ હતી. વડાપ્રધાન શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ માધવસિંહ સોલંકીને અંજલિ આપતાં કહ્યું હતું કે ગુજરાતના રાજકારણમાં સોલંકીએ ખૂબ મહત્ત્વનું પ્રદાન કર્યું હતું. તેમના જવાથી એક પ્રકારનો શૂન્યાવકાશ સર્જાયો હતો. મુખ્યમંત્રી શ્રી વિજયભાઈ રૂપાણીએ માધવસિંહ સોલંકીના દુઃખદ અવસાન અંગે ઘેરા શોકની લાગણી વ્યક્ત કરી શ્રદ્ધાંજલિ પાઠવી હતી અને તેમના સન્માનમાં રાજ્યમાં એક દિવસનો શોક પાળવાની જાહેરાત કરી હતી.

(Source : <http://sandesh.com>)

25 માર્ચ, 2020

નોવેલ કોરોના વાયરસના સંક્રમણને અટકાવવા મુખ્યમંત્રી રાહતનિધિમાં ફાળો આપવા રાજ્ય સરકારની અપીલ

જે નામરિકો-સેવાલાવી સંસ્થાઓ ફાળો આપવા ઈચ્છતા હોય તેઓ આ બેંક ખાતામાં ઓનલાઇન જમા કરાવી શકે છે.

CMRF BANK DETAILS
A/C NAME:
CHIEF MINISTER'S RELIEF FUND
A/C NO. 10354901554
SAVINGS BANK ACCOUNT
SBI, NSC BRANCH (08434)
IFSC: SBIN0008434

નીચે પિલાસકામને પિલ્લા કલેક્ટરશ્રીને પણ આ ફાળાને વે સ્વીકારો.

#IndiaFightsCorona #GujaratFightsCovid19

vijayrupani@bip vijayrupani.in

Contact Address

Gujarat State Non-Resident Gujaratis' Foundation
Block No. 16, 3rd Floor,
Udhog Bhavan, Sector - 11,
Gandhinagar.

Phone : +91-79-23238278

E-mail : nrgfoundation@yahoo.co.in

www.facebook.com/GSNRGF

FOR PRIVATE CIRCULATION ONLY

વહાલા વિનિ નિવાસી ગુજરાતી મિત્રો,

NRG Times માટે આપનો પ્રતિભાવ તેમજ કોષ સુચન હોય તો મોકલી આપવા વિનંતી છે. જેથી આપના માટે પ્રકાશિત થતાં આ મેગેઝીનને વધુ ઉપયોગી બનાવી શકાય.

ઈસરોના સ્પેસ એપ્લિકેશન સેન્ટરના ડિરેક્ટર તરીકે વિખ્યાત વૈજ્ઞાનિક નિલેશ દેસાઈની પસંદગી

ઈન્ડિયન સ્પેસ રિસર્ચ ઓર્ગેનાઈઝેશન (ISRO)ની સંશોધન સંસ્થા સ્પેસ એપ્લિકેશન સેન્ટરના નિયામક તરીકે જાણીતા ગુજરાતી વૈજ્ઞાનિક નિલેશ દેસાઈની નિમણૂક થઈ છે. ત્રણ દાયકાથી ઈસરો સાથે જોડાયેલા નિલેશભાઈના માર્ગદર્શન હેઠળ હવે દેશની આ ટોચની અવકાશ સંશોધન સંસ્થા કાર્ય કરશે. મૂળ નવસારીના વતની

નિલેશ દેસાઈ અમદાવાદની એલ.ડી. એન્જિનિયરિંગ કોલેજ ખાતેથી ઈલેક્ટ્રોનિક્સ એન્ડ કમ્યુનિકેશન ટેકનોલોજીનો અભ્યાસ કરી તેઓ ઈસરોમાં જોડાયા હતા. ઈન્ડિયન ગ્લોબલ પોઝિશનિંગ સિસ્ટમ જેવો અત્યંત મહત્વાકાંક્ષી પ્રોજેક્ટ સફળતાપૂર્વક પાર પાડવામાં તેમની મહત્વની ભૂમિકા હતી. (Source : www.divyabhaskar.co.in)

ગુજરાતી સમાજ ભોપાલ દ્વારા પ્રેરણાદાયી ઠરાવો

‘પહેલા દેશ, પછી શિસ્તબદ્ધ સમાજ’ને મંત્ર તરીકે અપનાવીને ભોપાલ ગુજરાતી સમાજના લોકોએ નવા વર્ષમાં નવા ઠરાવો લીધા છે. આ અંતર્ગત સમાજના દરેક વ્યક્તિ દેશના સૈનિકને સંપૂર્ણ માન આપશે. સૈનિકોના સન્માનમાં રાષ્ટ્રીય તહેવાર પર ઘરે અને કચેરીઓમાં ગૌરવ સાથે રાષ્ટ્રધ્વજ ફરકાવવામાં આવશે. ઉપરાંત કેટરિંગ મટિરિયલ્સમાં પ્લાસ્ટિકનો ઉપયોગ ન કરવો, લગ્ન દરમિયાન દહેજ વ્યવહાર પર પ્રતિબંધ, વૃક્ષારોપણ, ટ્રાફિકના નિયમોનું કડક પાલન, માસ્ક પહેરવા, સોશિયલ ડિસ્ટન્સિંગને અનુસરવું, મૃત્યુ પાછળ જમણની પ્રથા બંધ કરવી, અનાજનો વ્યય ન કરવો, મરણોત્તર ઈચ્છા અનુસાર નેત્રદાન કે દેહદાન કરવું જેવા સંકલ્પો લેવામાં આવ્યા હતા. ભોપાલમાં ગુજરાતી સમાજના લગભગ સાડા ત્રણ હજાર સભ્યો છે. (Source : www.naidunia.com)

‘દરિયાપારના ગુજરાતીઓનો વતનપ્રેમ’ વિષય પર વેબીનાર યોજાયો

પ્રવાસી ભારતીય દિવસ, ૯મી જાન્યુઆરી, ૨૦૨૧, રાત્રે નવ કલાકે ‘દરિયાપારના ગુજરાતીઓનો વતનપ્રેમ’ વિષય પર આયના સંસ્થા દ્વારા વર્ચ્યુઅલ સેમિનાર યોજાયો હતો. જેમાં જાણીતા લેખક-પત્રકાર અને બે દાયકાથી ડાયોસ્પોરા સાથે સક્રિય રીતે જોડાયેલા રમેશ તન્નાએ કહ્યું હતું કે વિશ્વમાં દરિયાપાર વસતા આશરે ત્રણ કરોડ બિનરહીશ ભારતીયોમાંથી એક કરોડ જેટલા તો ગુજરાતીઓ છે. લગભગ ત્રીજો હિસ્સો ધરાવતા

ગુજરાતીઓનો માત્ર સંખ્યાની રીતે જ વધુ છે તેવું નથી, ગુજરાતી ડાયસ્પોરિક સમાજ વ્યાપક હોવાની સાથે સાથે પ્રભાવક પણ છે. તેમનો વતનપ્રેમ માત્ર હૃદયમાં નથી, અમલમાં પણ છે. ગુજરાતી લિટરરી એકેડેમી ઓફ નોર્થ અમેરિકાના પ્રમુખ રામ ગઢવી, ધરોહર ફાઉન્ડેશન (ધર્મજ ડે)ના રાજેશ પટેલ અને NRI પેરેન્ટ્સ એસોસિએશન, અમદાવાદના પ્રમુખ હેમંતભાઈ શાહ દ્વારા પણ પ્રેરક ઉદબોધન કરાયું હતું. (Source : www.divyabhaskar.co.in)

નૃત્ય-કોમ્યુનિટીને શક્તિ આપનારા આનંદ ભટ્ટ BEMથી સન્માનિત

આકાશ ઓડેદરા કંપની (AOC)ના સહસ્થાપક અને એક્ઝિક્યુટિવ પ્રોડ્યુસર આનંદ ભટ્ટને ડાન્સના ક્ષેત્ર અને કોમ્યુનિટીની સેવા કરવા બદલ ક્વીન્સ ન્યૂ યર ઓનર્સ લિસ્ટ ૨૦૨૧માં સ્થાન અપાઈ BEM સન્માનની નવાજેશ થઈ છે. તેમણે ૨૦૧૧માં આકાશ ઓડેદરા સાથે મળી લેસ્ટરસ્થિત AOCની સ્થાપના કરી હતી. આકાશ ઓડેદરાને પણ નૃત્ય ક્ષેત્રની સેવા બદલ BEM સન્માન પ્રાપ્ત થયું છે. આનંદે લેસ્ટરમાં પોતાની પ્રથમ ડાન્સ સ્કૂલ ‘દેશી મસ્તી’ની સ્થાપના ૨૦૦૩માં કરી હતી અને આકાશ ઓડેદરા સાથે તેમની કામગીરીએ લેસ્ટરને વિશ્વસ્તરીય સંસ્થાઓની હરોળમાં બેસાડ્યું હતું. (Source : www.gujarat-samachar.com)

હરિલાલ પટેલને સામાજિક સદભાવ માટે BEM

ક્વીન્સ ન્યૂ યર ઓનર્સ લિસ્ટમાં મૂળ યુગાન્ડાના, હાલ યુકે કાર્ટિફના ગુજરાતી બિઝનેસમેન હરિલાલ નારણદાસ પટેલને બ્રિટિશ એમ્બાયર મેડલ (BEM)થી સન્માનિત કરવામાં આવ્યા છે. તેમને આ સન્માન કાર્ટિફમાં સામાજિક સદભાવ ઉભો કરવા બદલ અપાયું છે. હરિલાલ

પટેલ ૧૯૭૨માં યુગાન્ડાથી શરણાર્થી તરીકે યુકેમાં આવ્યા ત્યારથી તેમણે વોલન્ટીઅર તરીકે કોમ્યુનિટીની સેવા કરી છે. તેઓ ૧૯૮૪થી સનાતન ધર્મ મંડળ અને હિન્દુ કોમ્યુનિટી સેન્ટર (SDM & HCC) ના ટ્રસ્ટી અને સ્થાપક સભ્ય રહ્યા છે. (Source : www.gujarat-samachar.com)

ભવેન પાઠકને MBE એનાયત

બિઝનેસ અને બ્રિટિશ હિન્દુઈઝમની સેવા કરવા બદલ ૨૦૨૧ના ક્વીન્સ ન્યૂ યર્સ ઓનર્સ લિસ્ટમાં ભવેન પાઠકને MBE એનાયત કરવાની જાહેરાત કરાઈ છે. ભવેન પાઠક યુકે ચેરિટી યોગ ફાઉન્ડેશનના સ્થાપક ટ્રસ્ટી છે અને કેનોપિયસ ગ્રૂપમાં મર્જર્સ એન્ડ એક્વિઝિશન્સના વડા છે. ભવેન પાઠક સિંગલ પેરન્ટ પરિવાર અને ગરીબીમાં

ઉછર્યા છે જેઓ આજે સિટીમાં સફળ કોર્પોરેટ એક્ઝિક્યુટિવ છે. હિન્દુ શાસ્ત્રોનું ઉંડું જ્ઞાન ધરાવતા ભવેન પાઠક ગુજરાતી, હિન્દી અને સંસ્કૃત ભાષાઓ અસ્ખલિતપણે બોલી શકે છે. તેમણે યુકેમાં મંદિરોની સ્થાપનામાં મદદ કરી છે અને BBC Radio 2ના ‘પોઝ ફોર થોટ’ સીરિઝના નિયમિત પાઠક સિંગલ પેરન્ટ પરિવાર અને ગરીબીમાં કન્ટ્રિબ્યુટર છે. (Source : www.gujarat-samachar.com)

પ્રતિષ્ઠાનની પ્રવૃત્તિઓ

બિન-નિવાસી ગુજરાતીઓને પ્રતિષ્ઠાન સાથે જોડાવા આહવાન

અત્યાર સુધીમાં અનેક બિન-નિવાસી ગુજરાતીઓ ગુજરાત રાજ્ય બિન-નિવાસી ગુજરાતી પ્રતિષ્ઠાન સાથે જોડાઈ ચૂક્યા છે.

આપ જોડાયા?

જો આપ ન જોડાયા હોવ તો આજે જ આપનો ડેટાબેઝ (નામ અને સંપર્કની વિગતો) ઇ-મેઇલ (nrgfoundation@yahoo.co.in) દ્વારા, કુરિયર કે પોસ્ટ દ્વારા મોકલી ગુજરાત રાજ્ય બિન-નિવાસી ગુજરાતી પ્રતિષ્ઠાન સાથે જોડાવા હાર્દિક આહવાન છે.

ગુજરાતી સમાજ ભવન:

ગુજરાત બહાર,
ગુજરાતનું નિર્માણ

ભારતભરમાં ગુજરાતી સમાજ ભવન નિર્માણના કાર્યને પ્રોત્સાહન આપવાનો ગુજરાત સરકારનો ઉદ્દેશ છે. ગુજરાતી સમાજ ભવન દ્વારા ગુજરાતી સમુદાય પરસ્પર ગુજરાતી તરીકે પોતાના મૂળ સાથે જોડાયેલા રહે, એકબીજાને મદદરૂપ થાય તથા જે તે રાજ્યમાં જતા ગુજરાતી પ્રવાસીઓને ગુજરાતી માહોલ મળી રહે તેવી પ્રવૃત્તિઓ કરવામાં આવે છે.

ગુજરાત સરકાર દ્વારા ગુજરાતી સમાજ ભવનનું નિર્માણ તથા તેના સમારકામ માટે અન્ય રાજ્યોમાં આવેલા ગુજરાતી સમાજોને નાણાકીય સહાય આપવા અંગેની યોજના અમલમાં મુકેલ છે. અત્યાર સુધીમાં ૧૬ જેટલા શહેરોના ગુજરાતી સમાજોએ આ સહાયનો લાભ લીધેલ છે.

ગુજરાત કાર્ડ:

ઓનલાઇન મેળવો

બિન-નિવાસી ગુજરાતીઓની ગુજરાત મુલાકાત યાદગાર બનાવવા ગુજરાત રાજ્ય બિન-નિવાસી ગુજરાતી પ્રતિષ્ઠાન દ્વારા 'ગુજરાત કાર્ડ' એક આગવી ઓળખ આપવામાં આવે છે. વિદેશમાં વસતા તથા ભારતમાં ગુજરાત બહાર વસતા બિન-નિવાસી ગુજરાતીઓને રૂ.૨૨૫ અથવા ૫ (પાંચ) યુ.એસ. ડોલરની નજીવી કિંમતે ગુજરાત કાર્ડ આપવામાં આવે છે. આ કાર્ડ હવે પ્રતિષ્ઠાનની વેબસાઇટ www.nri.gujarat.gov.in પરથી ઓનલાઇન ફોર્મ ભરી સાથે જરૂરી દસ્તાવેજો જોડી તેમજ પેમેન્ટ ગેટ વે દ્વારા ઓનલાઇન ફી ભરી મેળવી શકાય છે.

૧૬માં પ્રવાસી ભારતીય દિવસની તા. ૯ જાન્યુઆરી ૨૦૨૧ના રોજ વર્ચ્યુઅલ ઉજવણી

૧૬મો પ્રવાસી ભારતીય દિવસ તા. ૯ જાન્યુઆરી ૨૦૨૧ના રોજ ઉજવવામાં આવ્યો હતો. આ વખતનું સંમેલન આત્મનિર્ભર ભારતની થીમ સાથે વર્ચ્યુઅલ રીતે યોજવામાં આવ્યું હતું. સંમેલનનું આયોજન ભારતના વિદેશ મંત્રાલય દ્વારા કરવામાં આવે છે જેનો હેતુ વિદેશમાં સ્થાયી થયેલા ભારતીયોને જોડવાનો છે અને તેમને તેમની વાત રજૂ કરવાનું પ્લેટફોર્મ આપવાનો છે.

વડાપ્રધાન શ્રી નરેન્દ્ર મોદીએ વિડિયો-કોન્ફરન્સિંગ દ્વારા પ્રવાસી ભારતીય દિવસ સંમેલનનો પ્રારંભ કર્યો હતો. તેમણે કહ્યું હતું કે નવી પેઢીના ટીનેજર્સ ભલે દેશની ધરતીથી દૂર વસતા હોય ભારત સાથેની તેમની લાગણી સુદૃઢ રહી હતી. ભારત સાથેનો સંબંધ તેમણે જાળવી રાખ્યો હતો. આ વખતે કોરોના કાળમાં પણ ભારતના લોકોએ શાનદાર દેખાવ કર્યો હતો. વિદેશમાં સ્થાયી ભારતના લોકોએ જે રીતે ફરજ બજાવી એ પ્રશંસાને પાત્ર છે.

ભારતના નિર્માણમાં પ્રવાસી ભારતીયોના યોગદાનને યાદ કરતાં તેમણે કહ્યું કે, જો આખી દુનિયાને ભારતમાં આટલો વિશ્વાસ છે તો તમે પણ પ્રવાસી ભારતીય છો. પ્રધાનમંત્રીશ્રીએ કહ્યું કે તમે જ્યાં ગયા ત્યાં તમે ભારતીયતાને ફેલાવી છે. ભારત સરકાર દરેક ક્ષણ, દરેક સમયે તમારી સાથે ઊભી છે. કોરોના કાળમાં વંદે ભારત મિશન હેઠળ ૪૫ લાખ ભારતીયોને સહાય કરવામાં આવી હતી.

આત્મનિર્ભર ભારત વિશે વાત કરતા શ્રી મોદીએ ડાયસ્પોરા ભારતીયોને સંબોધન કરતા કહ્યું હતું કે તમે વિશ્વની જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવા ગુણવત્તાયુક્ત અને સસ્તું સમાધાન આપી શકો છો અને ભારતમાંથી ગરીબ દેશોને લાભ પહોંચાડી શકો છો. વિદેશમાં સ્થાયી ભારતના લોકોએ જે રીતે ફરજ બજાવી એ પ્રશંસાને પાત્ર છે. સુરીનામના રાષ્ટ્રપતિ

સંતોષી જી આ સેવાભાવનું ઉદાહરણ છે. ઉદ્ઘાટન સત્ર દરમિયાન સુરીનામના રાષ્ટ્રપતિ ચંદ્રિકા પ્રસાદ સંતોષીએ મુખ્ય મહેમાન તરીકે કાર્યક્રમને સંબોધિત કર્યો હતો.

આ વખતે સંમેલનનો વિષય આત્મનિર્ભર ભારત માટે યોગદાન રાખવામાં આવ્યો હતો જેમાં બીજા બે સત્રો પણ હતા. પ્રથમ સત્રમાં વિદેશમંત્રી અને નાણામંત્રી દ્વારા સંબોધન કરાયું હતું જ્યારે બીજા સત્ર દરમિયાન આરોગ્યમંત્રી અને વિદેશ રાજ્યમંત્રી કોરોના દરમિયાન ઉદ્ભવતા પડકારો પર વાત કરી હતી, જેમાં આરોગ્ય, અર્થતંત્ર, સામાજિક અને આંતરરાષ્ટ્રીય સંબંધોના મુદ્દા આવરી લેવામાં આવ્યા હતા. આ પછી મહામહિમ રાષ્ટ્રપતિ શ્રી રામનાથ કોવિંદ દ્વારા સમાપન સત્રમાં સંબોધન કરવામાં આવ્યું હતું. તેમણે કહ્યું હતું કે આપણું ડાયસ્પોરા વિશ્વ માટે આપણો ચહેરો છે, અને વૈશ્વિક મંચ પર ભારતની ચેમ્પિયનશીપનું કારણ છે. તેઓ હંમેશાં ભારતની સહાય માટે આગળ આવ્યા છે, પછી ભલે તે ભારતની આંતરરાષ્ટ્રીય બાબતોની ચિંતાના વિષયની હિમાયત માટે હોય કે રોકાણ અને નાણાં દ્વારા ભારતના અર્થતંત્રમાં ફાળો આપી હોય. ભારત અને તેની સંસ્કૃતિ અને પરંપરાઓ સાથેનો તમારો ભાવનાત્મક લગાવ આપણને બધાને તમારા માટે ગૌરવ અપાવે છે. તમે જે દેશમાં નિવાસ કરો છો તે દેશોના વિકાસમાં ફાળો આપી રહ્યા છો અને સાથેસાથે તમે તમારા હૃદયમાં ભારતીયતાને પણ અકબંધ રાખી રહ્યા છો. આ ભાવનાત્મક બંધનનો ભારતને હંમેશા લાભ મળતો રહ્યો છે. તમે ભારતને વૈશ્વિક ફલક પર વિસ્તૃત કર્યું છે. આ દરમિયાન ૨૦૨૦-૨૧ માટેના પ્રવાસી ભારતીય સન્માન અવોર્ડનાં નામોની પણ જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.

(Sources : <http://sandesh.com>, <https://orissadiary.com>)

વિદેશમાં ભારતીયોની વસતી

૯મી જાન્યુઆરી ૧૯૧૫. મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી દક્ષિણ આફ્રિકામાં શ્વેત વિરુદ્ધ અહિંસાનો સફળ પ્રયોગ કરીને ભારત પરત આવ્યા. આ એ દિવસ છે જેણે આપણી આઝાદીની લડાઈને માત્ર સૌથી મોટા નેતા જ નહીં પણ સૌથી કારગર હથિયાર પણ આપ્યું. નેતા હતા- મહાત્મા ગાંધી અને હથિયાર-અહિંસા.

બરાબર ૮૮ વર્ષ પછી ૨૦૦૩માં આ દિવસને યાદ કરતા પહેલી વખત પ્રવાસી ભારતીય દિવસની ઉજવણીની શરૂઆત કરવામાં આવી. હેતુ હતો, દેશના વિકાસમાં પ્રવાસી ભારતીયો એટલે કે NRIsના યોગદાનને ઓળખ આપવાનો, તેમની પ્રશંસા કરવાનો. ૨૦૧૫થી આના ફોર્મેટમાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યો. ત્યારથી પ્રવાસી ભારતીય દિવસની થીમ નક્કી કરવામાં આવે છે. ડિસેમ્બરથી નક્કી થીમ પર કોન્ફરન્સ સહિત ઘણા કાર્યક્રમ યોજાય છે. આ વર્ષે પ્રવાસી ભારતીય દિવસની થીમ આત્મનિર્ભર ભારત બનાવવામાં યોગદાન હતી.

વિદેશ મંત્રાલયના જણાવ્યા પ્રમાણે ૨૧૦ દેશમાં ૧.૩૪ કરોડ NRI છે. જો કે, સંયુક્ત રાષ્ટ્રના જણાવ્યા પ્રમાણે ૧.૭૫ કરોડ ભારતીય અન્ય દેશોમાં રહે છે. કોઈ પણ અન્ય દેશના મુકાબલે આ સંખ્યા સૌથી વધુ છે. આને આ રીતે પણ સમજી શકાય છે કે અન્ય દેશમાં રહેવાના મામલામાં ભારતીયોની સંખ્યા પ્રથમ નંબરે છે. સામાન્ય ધારણા કરતા ઊંધુ આ મામલામાં અમેરિકાની તુલનામાં UAE જેવા મુસ્લિમ દેશ ભારતીયોની પહેલી પસંદ છે.

NRIની પરિભાષા: એવા ભારતીય નાગરિક જે ૧૮૩ દિવસથી વધુ બીજા દેશમાં રહે છે તેને NRI કહેવામાં આવે છે.

ભારતીય ફક્ત તમામ દેશોમાં પ્રવાસી તરીકે તો રહે છે પણ ત્યાં નાગરિક પણ છે. આવા લોકો પીપલ ઓફ ઈન્ડિયન ઓરિજન (PIO) કહેવાય છે. આ લોકો ભારતીય મૂળના એવા વિદેશી નાગરિક છે, જે કાં તો પોતે ભારતના નાગરિક હતા અથવા તો તેમના માતા-પિતા કે દાદા-દાદી કે પછી પતિ અથવા પત્નીમાંથી કોઈ ભારતનું નાગરિક છે કે હતા. દુનિયામાં ૧.૮૭ કરોડ લોકો PIO છે. આવા લોકો સૌથી વધુ અમેરિકામાં છે. લગભગ ૩૧.૮૦ લાખ ભારતીય મૂળના લોકો અમેરિકન નાગરિક છે. દુનિયામાં માત્ર ૩૦ દેશ એવા છે, જ્યાં ભારતીય મૂળના કોઈ નાગરિક નથી.

વિદેશમાં રહેતા NRI હોય કે પછી ભારતીય મૂળના વિદેશી નાગરિક PIO, કુલ મળીને ૩ કરોડ ૨૧ લાખ ભારતીય દુનિયાભરમાં ફેલાયેલા છે. એવું નથી કે ભારતીય માત્ર અન્ય દેશોમાં જઈને રહેવાના કેસમાં જ સૌથી આગળ છે, તે બહાર રહીને પણ દુનિયામાં પોતાનું નામ ઉજવણ કરવામાં પાછળ નથી.

પ્રવાસી ભારતીય દિવસના અવસરે જાણીએ દુનિયાભરમાં ફેલાયેલા ભારતીયો સાથે જોડાયેલા રસપ્રદ આંકડા અને તથ્ય.

એન.આર.આઇ. એટલે કે બિનનિવાસી ભારતીય એટલે વિદેશોમાં રહેતા ભારતીય નાગરિક. ૨૧૦ દેશોમાં ૩.૨૧ કરોડ NRI અને PIO રહે છે. ૧૯૦ દેશોની વસતી વિદેશોમાં રહેતા આ ૩.૨૧ કરોડ ભારતીયો કરતાં ઓછી છે.

UAEમાં સૌથી વધારે ૩૪.૨૦ લાખ NRI રહે છે જે ભારતીય નાગરિક છે અને ૩૧.૮૦ લાખ ભારતીય મૂળના લોકો PIO છે જે ત્યાંના નાગરિક છે.

Pravasi Bharatiya Divas

દુનિયામાં માત્ર ૪ દેશ જ એવા છે જ્યાં કોઈ NRI નથી. આ ચાર દેશ - પાકિસ્તાન, સૈન મારિનો, કિરીબાતી અને તુવાલુ છે જ્યાં એક પણ ભારતીય નાગરિક નથી. સૈન મારિનો દક્ષિણ યુરોપનો ખૂબ નાનો દેશ છે જે સંપૂર્ણ રીતે ઈટાલીથી ઘેરાયેલો છે. તેનો વિસ્તાર માત્ર ૬૧ ચો. કિમી અને વસતી ૩૩,૫૬૨ છે. કિરીબાતી મધ્ય પ્રશાંત મહાસાગરમાં ૩૨ નાના દ્વીપોનો ખૂબ નાનો દેશ છે. તેની વસતી ૧.૧૦ લાખ છે જેમાંથી અડધા લોકો તારવા દ્વીપ પર રહે છે. તુવાલુ દક્ષિણ પ્રશાંત મહાસાગરમાં આવેલો દેશ છે જેની વસતી ૧૧,૫૦૮ છે. આ દેશ બ્રિટિશ કોમનવેલ્થનો એક હિસ્સો છે જે ૧ ઓક્ટોબર

૧૯૭૮ના રોજ આઝાદ થયો હતો. આમ તો ૧૯૪૭ પહેલા પાકિસ્તાન ભારતનો હિસ્સો હતો પરંતુ કાયદામાં પાકિસ્તાનના કોઈ નાગરિકને ભારતીય મૂળના નાગરિકની વ્યાખ્યામાં સામેલ કરવામાં નથી આવ્યા. કિંગ જોગના ઉત્તર કોરિયામાં ભારતીય મૂળનો માત્ર એક નાગરિક એટલે કે PIO અને માત્ર ૧૫ NRI રહે છે જ્યારે દક્ષિણ કોરિયામાં ૧૩ હજારથી વધારે NRI રહે છે.

દુનિયાભરમાં પથરાયેલા કુલ NRIમાં ૧૮ ટકા પશ્ચિમ ભારતીય છે. જ્યારે ૨૩ ટકા ઉત્તર ભારતીય, ૫ ટકા પૂર્વ ભારતીય અને ૫૪ ટકા દક્ષિણ ભારતીય છે.

અમેરિકાને બાદ કરતાં ૮૦ ટકા NRI અસ્થાયી વર્ક વિઝા પર છે. અમેરિકામાં ૫૦ ટકા ભારતીયો પાસે ગ્રીનકાર્ડ અથવા સિટીઝનશીપ છે જ્યારે ૨૬ ટકા ભારતીય H1B વર્ક વિઝા પર અને બાકી ડિપેન્ડેન્ટ અથવા સ્ટુડન્ટ છે.

મહાત્મા ગાંધીની પહેલી કર્મભૂમિ એવા દક્ષિણ આફ્રિકાના ૧૫ લાખ નાગરિક ભારતીય મૂળના છે. અહીં ૬૦ હજારથી વધારે NRI પણ રહે છે.

અમેરિકામાં ૧૨,૮૦,૦૦૦ NRI + ૩૧,૮૦,૦૦૦ PIO એમ કુલ ૪૪,૬૦,૦૦૦ ભારતીયો રહે છે. યુએઇમાં ૩૪,૧૯,૮૭૫ NRI + ૫૨,૬૯ PIO એમ કુલ ૩૪,૨૫,૧૪૪ ભારતીયો રહે છે. મલેશિયામાં ૨,૨૭,૯૫૦ NRI + ૨૭,૬૦,૦૦૦ PIO એમ કુલ ૨૯,૮૭,૯૫૦ ભારતીયો રહે છે. સાઉદી અરબમાં ૨૫,૯૨,૧૬૬ NRI + ૨૭૮૧ PIO એમ કુલ ૨૫,૯૪,૯૪૭ ભારતીયો રહે છે. જ્યારે મ્યાનમારમાં ૯૨૦૭ NRI + ૨૦,૦૦,૦૦૦ PIO એમ કુલ ૨૦,૦૯,૨૦૭ ભારતીયો રહે છે.

(Source : www.divyabhaskar.co.in)

ગોંડલ બાપુ મહારાજા ભગવતસિંહજી જાડેજા

ગુજરાતના ઇતિહાસમાં અમર થઈ ગયેલા કેટલાક જૂજ રાજવીઓ પૈકી એક ગોંડલના મહારાજા ભગવતસિંહજી. તેમની શિક્ષણપ્રિય અને વિકાસલક્ષી વિચારસરણીને કારણે માત્ર ગોંડલમાં જ નહીં પરંતુ સમગ્ર ગુજરાતમાં તેમની કીર્તિ ફેલાઈ હતી.

ગોંડલ બાપુ તરીકે જાણીતા મહારાજા ભગવતસિંહજીનો જન્મ ૨૪ ઓક્ટોબર ૧૮૬૫ના રોજ ધોરાજી ખાતે થયો હતો. ૨૫ ઓગસ્ટ ૧૮૬૮માં પિતા સંગ્રામજી બાપુનું અવસાન થતા ગોંડલની ગાદી પર બેઠા. તેઓ સગીર હોવાથી ગોંડલ રાજ્યને બ્રિટિશ વહીવટ હેઠળ ૧૫ વર્ષ સુધી મૂકવામાં આવ્યું હતું. ૨૫ ઓગસ્ટ, ૧૮૮૪ના રોજ તેઓ વયસ્ક થતાં તેમણે સંપૂર્ણ સત્તા સાથે ગોંડલનો રાજવહીવટ સંભાળ્યો હતો. નવ વર્ષની ઉંમરે ૧૮૭૫માં તેઓ રાજકુમાર કોલેજમાં અભ્યાસ માટે દાખલ થયા. અભ્યાસમાં તેઓ પ્રથમ વર્ગ મેળવતા હતા. આ સિવાય રમતગમતમાં પણ તેઓ હંમેશાં મોખરે રહેતા.

પાશ્ચાત્ય પદ્ધતિથી મેળવેલા શિક્ષણને અંતિમ સ્પર્શ આપવાના હેતુથી તથા પાશ્ચાત્ય સંસ્થાઓનો પરિચય મેળવવાના હેતુથી ભગવતસિંહજીએ વર્ષ ૧૮૮૩માં યુરોપનો પ્રવાસ કર્યો હતો. વર્ષ ૧૮૮૭માં મહારાણી વિક્ટોરિયાના શાસનકાળના સુવર્ણ મહોત્સવ પ્રસંગે સૌરાષ્ટ્રના બધા રાજાઓના પ્રતિનિધિ તરીકે પસંદ કરીને ભગવતસિંહને ઇંગ્લેન્ડ મોકલવામાં આવ્યા હતા. ત્યારે મહારાણી વિક્ટોરિયાના હસ્તે તેમને કે.સી.આઈ.ઈ.નો ખિતાબ આપવામાં આવ્યો હતો. વર્ષ ૧૮૮૫માં મુંબઈ યુનિવર્સિટીએ તેમને ફેલો નીમ્યા હતા. વર્ષ ૧૮૮૭માં એડિનબરો યુનિવર્સિટીએ તેમને એલ.એલ.ડી.ની માનદ ડિગ્રી આપી હતી. સંપૂર્ણ મુંબઈ પ્રાંતમાં આવું વિરલ માન મેળવનાર તેઓ પ્રથમ હતા. વર્ષ ૧૮૯૦માં તેમણે એમ.આર.સી.પી.ઈ તથા એમ.બી.સી.એમ.ની માનદ મેડિકલ

ડિગ્રીઓ મેળવી હતી. વર્ષ ૧૮૯૨માં ઓક્સફર્ડ યુનિવર્સિટીએ તેમને ડી.સી.એલ. (ડૉક્ટર ઓફ સિવિલ લૉગ)ની માનદ ડિગ્રી આપી હતી. વર્ષ ૧૮૯૫માં તેઓ એડિનબરો યુનિવર્સિટીની મેડિકલ કોલેજમાં અભ્યાસ કરવા ગયા હતા. ત્યાં તેમણે 'અ હિસ્ટ્રી ઓફ આર્થન મેડિકલ સાયન્સિઝ' નામનો મહાનિબંધ લખી એમ. ડી. (ડૉક્ટર ઓફ મેડિસિન)ની ડિગ્રી મેળવી હતી. આ ડિગ્રી મળ્યાના થોડા મહિના બાદ તેમને એડિનબરોની રોયલ કોલેજ ઓફ ફિઝિશિયન્સના ફેલો બનાવવામાં આવતાં તેમને એફ.આર.સી.પી.નું માનદ પદ મળ્યું હતું. આમ તેઓ તે સમયે સૌરાષ્ટ્ર નહીં પરંતુ સમગ્ર ભારત વર્ષની સૌથી વધારે ભણેલી-ગણેલી વ્યક્તિઓ પૈકી એક હતા.

'ભગા બાપુ'ના હુલામણા નામથી ઓળખાતા આ રાજવીએ એમના શાસનકાળ દરમિયાન લોકકલ્યાણના એવા અદભૂત કામ કર્યા હતા કે આજે પણ એ સમયની રાજાશાહીને ગોંડલ રાજ્યની પ્રજા યાદ કરે છે.

તેમણે શાસનના પ્રારંભથી લઈને ૬૦ વર્ષ સુધીના શાસનકાળ દરમિયાન અંગત ખર્ચ (સાલિયાણું) રાજ્યની આવકના માત્ર બે ટકા જ રાખ્યું હતું. ૧૮૮૪માં રાજ્યની સત્તા સ્વીકારી ત્યારે રાજ્યની આવક ૧૪ લાખ હતી. એ વખતે વર્ષાસન તરીકે જેટલી રકમ લેતા એટલી જ વર્ષ ૧૯૪૪માં આવક વધીને ૮૦ લાખ થઈ ગઈ ત્યારે પણ લેતા હતા. તેઓ વર્ષાસનની રકમમાંથી પણ બચત કરી લોકહિતનાં કે ધર્માદાનાં કાર્યોમાં વાપરતા હતા. તેઓ સાદગીભર્યા વસ્ત્રો પહેરતાં અને ભોજન પણ સાદું લેતા હતા.

સર ભગવતસિંહજીએ એમના શાસનકાળ દરમિયાન કન્યાકેળવણી ફરજિયાત બનાવી હતી. ભગવતસિંહજી એમ માનતા હતા કે માતા બિનકેળવાયેલી રહે ત્યાં સુધી પ્રજામાં સંસ્કાર કે સંસ્કૃતિ તરફ અભિરુચિ થાય નહીં. ૧૯૧૯માં ગુજરાતમાં જ નહીં પરંતુ સમગ્ર

ભારતમાં ફરજિયાત કન્યાકેળવણી દાખલ કરનાર ગોંડલ પ્રથમ રાજ્ય હતું. કોઈ દિકરી શાળાએ ભણવા ન જાય તો એના પિતાને ચાર આના (તે સમયે આખા દિવસની મજૂરી) દંડ કરવામાં આવતો. આજે ગોંડલ રાજ્યની કોઈ વૃદ્ધા તમને અભણ જોવા નહીં મળે. સૌરાષ્ટ્રની પ્રથમ ગર્લ્સ હાઈસ્કૂલ એવી મોંઘીબા હાઈસ્કૂલ ૧૯૦૩માં ગોંડલ ખાતે સ્થપાઈ હતી. ભગા બાપુ સ્ત્રી સ્વાતંત્ર્યના એવી હિમાયતી હતા કે આઝાદી પહેલાના એ સમયે એમણે એના અંગતમદદનિશ તરીકે જમનાબાઈ નામની સ્ત્રીને નિમણૂક આપી હતી.

ભગા બાપુ હંમેશા દેશી પહેરવેશ જ પસંદ કરતા. એકવખત કોઈએ એમને વિદેશી પહેરવેશ માટે વાત કરી ત્યારે ભગાબાપુએ કહેલું કે હું વિદેશી પહેરવેશ અપનાવું તો પછી મારો ગામડાનો ખેડુ દિલ ખોલીને મારી સાથે વાત ન કરી શકે. પહેરવેશને કારણે અમારા બંને વચ્ચેનું અંતર ખૂબ વધી જાય. મારે પ્રજા અને રાજા વચ્ચેનું અંતર વધારવું નથી પણ ઘટાડવું છે. તેમના ફોટામાં જોવા મળે છે એ પહેરવેશ તો માત્ર પ્રસંગોપાત જ તેઓ પહેરતા.

કોઈ કલ્પના પણ કર શકે કે પ્રજા પાસેથી વેરો લીધા સિવાય રાજ્ય ચલાવી શકાય? ભગવતસિંહજીએ ગોંડલને વેરામૂક્ત રાજ્ય બનાવેલું. રાજ્યની તિજોરીમાંથી ખોટી રીતે એક આનો પણ ન ખર્ચાય એની આ રાજવી પુરી તકેદારી રાખતા. એક વખત ટાંચણીના ભાવમાં ઉછળો આવ્યો ત્યારે ટાંચણી ખરીદવાના બદલે એણે બાવળની શૂળો વાપરવા માટેની કચેરીને સુચના આપેલી અને જ્યાં સુધી ટાંચણીના ભાવ ન ઘટ્યા ત્યાં સુધી બાવળની શૂળોથી કામ ચલાવ્યું. ગોંડલ રાજ્યમાં પધારતા મહાનુભાવોને પણ મહારાજા સાહેબ એની રહેવા-જમવાની વ્યવસ્થા કરવા બદલ બિલ આપતા હતા. મહાત્મા ગાંધી, બ્રિટીશ વાઇસરોય અને ગુરુવર રવિન્દ્રનાથ ટાગોરને પણ આવા બિલ ભરવા માટે શરમ કે સંકોચ વગર જણાવી દીધું હતું.

મહારાજા સાહેબ માટે એમના સંતાનો અને પ્રજા સરખા જ હતા. પ્રજાને પણ એ સંતાનની જેમ જ સાચવતા. ગોંડલ રાજ્યના તમામ ગામડાઓમાંથી રાત્રે 'સબસલામત'નો પોલીસ પટેલનો ટેલીફોન આવી જાય પછી જ બાપુ આરામ કરવા માટે જતા. તે સમયે ગોંડલમાં ટેલીફોન લાઈન, રેલ્વે, અન્ડર ગ્રાઉન્ડ ઇલેક્ટ્રીસિટી અને ગટરની વ્યવસ્થા મહારાજા સાહેબે કરાવી હતી.

પ્રજાની નાની-નાની મુશ્કેલીઓને પણ બહુ મહત્વ આપતા. એક વખત એક ડોશીએ ભગવતસિંહજીને ભારો ચડાવવા માટે વિનંતી કરી. પોતાનો કોઈ પરિચય આપ્યા વગર એમણે સામાન્ય માણસની જેમ ડોશીમાંના માથા પર ભારો મુક્યો. ડોશીએ એ વખતે કહ્યું કે ભગાબાપુ અમને 'થાકલા' બનાવી દે તો કોઈની મદદની જરૂર ન પડે.

મહારાજા સાહેબે ડોશીમાં પાસેથી 'થાકલા' એટલે શું એ સમજી લીધું અને પછી રાજ્યના મુખ્ય ઇજનેરને બોલાવીને રાજ્યના તમામ રસ્તાઓ પર એક માઈલના અંતરે આવા થાકલા ઉભા કરી આપવાની સુચના આપી. આજે પણ અમુક જગ્યાએ આ થાકલાઓ જોવા મળે છે જેમાં માણસની ઉંચાઈના બે મોટા પથ્થરોની ઉપર એક ત્રીજો પથ્થર મુકેલો હોય જેના પર ભારો મુકીને મુસાફર આરામ કરી શકે અને જ્યારે એને જવું હોય ત્યારે ભારો ચડાવવા માટે કોઈ મદદગારની જરૂર જ ન પડે.

પુનાની ફર્ગ્યુશન કોલેજમાં દાન આપવાનું હતું ત્યારે તે લોકોએ કોલેજના કોઈ એક વિભાગને મહારાજા સાહેબ કે એમના પરિવારનું નામ આપવાની દરખાસ્ત મુકી. મહારાજા સાહેબે કહ્યું કે આ મારી પ્રજાના પૈસા છે મારા નામની કોઈ જરૂર નથી પણ અભ્યાસ માટે મારા રાજ્યના વિદ્યાર્થીઓ માટે થોડી બેઠક અનામત રાખો. આજે પણ ફર્ગ્યુશન કોલેજમાં ગોંડલ રાજ્યના વિદ્યાર્થીઓ માટેની બેઠક અનામત છે. તેમણે ઓક્સફર્ડ ઇન્સ્ટિટ્યૂટને પણ પચાસ હજાર રૂપિયાનું દાન કર્યું હતું. ઉપરાંત લંડનની ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટિટ્યૂટને પણ દાન આપ્યું હતું. જેમાંથી તે સંસ્થાએ 'ગોંડલ રૂમ' બાંધ્યો હતો.

ભગાબાપુ જે બાંધકામ કરાવતા એ તમામ બાંધકામના કોન્ટ્રાક્ટર પાસે બોન્ડ સાઈન કરાવતા અને વર્ષો સુધી તેનું મેઈન્ટેનન્સ કરવાની જવાબદારી પણ કોન્ટ્રાક્ટરના માથે નાંખતા. ભગવતસિંહજી પુલ માટે સો વર્ષ અને રસ્તા માટે વીસ વર્ષનું બાંધધરીપત્રક તેનું બાંધકામ કરનાર કોન્ટ્રાક્ટરો પાસેથી લખાવી લેતા. બાંધકામ કેવું થયું છે એની ચકાસણી ખુદ મહારાજા સાહેબ પોતે કરતા અને જો બાંધકામ સહેજ પણ નબળું લાગે તો ચલાવી ન લેતા.

પ્રજાકલ્યાણના એકમાત્ર હેતુથી શાસકે પોતાના રાજ્યકાળમાં ૫૦ કર નાબૂદ કર્યા હતા. વર્ષ ૧૯૦૯માં કસ્ટમ ડ્યૂટી પણ નાબૂદ કરી હતી. ખેતીના વિકાસની સાથે વેપાર-ઉદ્યોગના વિકાસમાં અવરોધરૂપ નાના-મોટા કર રાજ્યે નાબૂદ કર્યા. આયાત-નિકાસ, ઉત્પાદન કે નાકાવેરા એવા કોઈ સ્વરૂપે ગોંડલમાં જકાત ન હતી. પરિણામે જિનિંગ પ્રેસ, લોખંડનું કારખાનું, સિમેન્ટની વસ્તુઓ બનાવવાનું કારખાનું વગેરે દ્વારા ગોંડલનો આર્થિક વિકાસ વેગવંતો બન્યો. ખેતીના વિકાસ માટે સિંચાઈની સગવડો ઊભી કરાઈ હતી. ગોંડલ અને પાનેલીમાં મોટાં તળાવ બાંધી તેમાંથી નહેરો કાઢી સિંચાઈ માટેની સગવડો કરાઈ હતી. છપ્પનિયા દુષ્કાળ વખતે ભગવતસિંહજીએ ખેડૂતોના મહેસૂલનો ચોથો ભાગ માફ કર્યો હતો અને ઘાસ ઉપરનો કર નાબૂદ કર્યો હતો. ગરીબો માટે રાહતકાર્યો શરૂ કરવામાં આવ્યાં હતાં.

ગોંડલને ઉપલેટા-ધોરાજી તથા અન્ય મહત્વનાં સ્થળો સાથે જોડતા પાકા રસ્તા તેમણે બંધાવ્યા હતા. ગોંડલના રસ્તા પણ પાકા અને પહોળા બનાવાયા હતા. ટાઈમ્સ ઓફ ઇન્ડિયા અખબારે તે સમયે ગોંડલના પાકા રસ્તાઓની પ્રશંસા કરી હતી. સૌરાષ્ટ્રમાં કોઈએ ટ્રામ જોઈ ન હતી ત્યારે ૧૯૮૫-૯૯માં ધોરાજીમાં ટ્રામ શરૂ કરાઈ હતી. સૌરાષ્ટ્રની પ્રથમ રેલવે ભાવનગર-ગોંડલ વચ્ચે શરૂ થઈ હતી.

૧૯૨૪માં સૌરાષ્ટ્ર સૌપ્રથમ ગોંડલમાં વીજળી આવી હતી. ઉપરાંત ધોરાજી અને ઉપલેટામાં વીજળીનો પ્રારંભ થયો. ગોંડલમાં વીજળીના તાર ભૂગર્ભમાં નાખવામાં આવ્યા હતા તે આ રાજવીની આધુનિકીકરણની સૂઝ દર્શાવે છે. આ સિવાય રાજ્યમાં તાર અને ટપાલ સેવાનો પણ વિસ્તાર કરવામાં આવ્યો હતો. રાજ્યમાં દરેક મોટા ગામને ટેલિફોનની સગવડ પણ આપવામાં આવી હતી.

ભગવતસિંહજીએ વહીવટતંત્રને પ્રજાકલ્યાણના હેતુ સાથે સક્ષમ બનાવ્યું હતું. 'પ્રજા સુખે સુખી રાજ'ની પ્રાચીન પ્રણાલિકાને તેમણે અમલમાં મૂકી હતી. તેઓ માનતા કે 'પ્રજાની જરૂરિયાતોનો વિચાર કરવો એ મારી ફરજ છે, કારણ કે તેમના

સુખ અને સંતોષમાં જ મારો ખરો બદલો રહેલો છે.' ટૂંકમાં એમ કહી શકાય કે તેમના વહીવટતંત્રનું સૂત્ર હતું 'પ્રજાનું કલ્યાણ'. તેમણે ગ્રામસુધારણાને અત્યંત મહત્વ આપ્યું હતું. તેમણે ગામડાંને આબાદ કરીને મનોહર શહેરો વિકસાવવાનો અભિગમ અપનાવ્યો હતો.

આ સિવાય તેમણે રાજ્યના ન્યાયતંત્રનું આધુનિકીકરણ કર્યું હતું. દીવાની અને ફોજદારી અદાલતોની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. ન્યાય ઝડપથી મળી રહે તે માટે રાજા જાતે ખૂબ જ સજાગ હતા. પરિણામે ન્યાયવ્યવસ્થામાં પ્રજાનો વિશ્વાસ ખૂબ વધ્યો હતો. ઉપરાંત સમાજના દરેક વર્ગના લોકો કોઈ પણ ભેદભાવ વગર રાજવીને હજૂર બંગલામાં, પુસ્તકાલયમાં કે દરબારગઢમાં ગમે ત્યારે મળી શકતા હતા. દરરોજ બપોરે તેઓ બારથી એક વાગ્યા સુધી દરબારગઢમાં જાહેરજનતાને મળતા. આ સિવાય તેમણે રાજ્યની પોલીસવ્યવસ્થાને પણ મજબૂત અને કાર્યશીલ બનાવવાનું કામ કર્યું હતું. ગોંડલમાં નગરપાલિકા સ્થાયી સ્થાનિક સ્વશાસનની સંસ્થાનો પ્રારંભ કર્યો હતો.

તેમણે સ્વાસ્થ્ય સુવિધાઓમાં પણ ગોંડલને અવ્વલ બનાવ્યું હતું. પ્લેગ કમિશનના પ્રમુખ સર થોમસ આર. ફેઝરે ગોંડલની હોસ્પિટલને ભારતની ત્રણ શ્રેષ્ઠ હોસ્પિટલોમાંની એક ગણાવી હતી.

મહારાજા ભગવતસિંહજીના સમયમાં રાજ્યમાં દારૂબંધીનો કાયદો હતો. ભગવતસિંહજીએ પોતાના જ્યેષ્ઠ પુત્ર યુવરાજ ભોજરાજને દારૂ પીવાનું છોડી દેવા અનેક વખત સલાહ આપ્યા છતાં તેની કાંઈ અસર ન થતાં તેમને ગોંડલની હદ છોડી જવા ફરમાન થતાં તેઓ મોવિયા જઈને રહ્યા હતા.

અફ઼ીશના વ્યસનને નાથવા તેમણે વ્યસનીઓ સામે ગોંડલ રાજ્યમાં નોકરી કરવા ઉપર પ્રતિબંધ મૂક્યો હતો. ઉપરાંત દીકરીને દૂધપીતી કરવી, બાળહત્યા કરવાના કુરિવાજનો નાશ કરાયો હતો. રાજકુટુંબમાંથી ઓઝલ (પડદા) પ્રથા નાબૂદ કરી હતી. ૧૯૦૩-૦૪માં રાજ્યે બાળાશ્રમ અને અનાથાશ્રમ શરૂ કર્યા હતા.

તેમણે પ્રાથમિક શિક્ષણના વિકાસ પર ભાર મૂક્યો હતો. પરિણામે તેમના ૬૦ વર્ષના શાસનને અંતે ગોંડલનાં ૧૭૫ ગામોમાંથી ૧૭૨ ગામોમાં તેમણે પ્રાથમિક શાળાઓ શરૂ કરી હતી. વર્ષ ૧૯૪૧માં સંપૂર્ણ ભારતમાં શિક્ષિતોનું પ્રમાણ ૧૨ ટકા હતું ત્યારે ગોંડલમાં ૨૮ ટકા હતું. ગોંડલ રાજ્યની આ બધી પ્રગતિ અને વિકાસ એ તેના વિદ્યાપ્રેમી રાજવી ભગવતસિંહજીની ઉદાર શિક્ષણનીતિને આભારી

હતાં.વિદ્વાન કેળવણીકારો પાસે અંગ્રેજી-ગુજરાતી વાચનમાળા તૈયાર કરાવી હતી. ઉપરાંત તેમણે ગણિત, વિજ્ઞાન, ઇતિહાસ, ભૂગોળ, ફારસી અને સંસ્કૃત વગેરે વિષયોમાં ૧૬૧ ગ્રંથો પ્રસિદ્ધ કરાવ્યા હતા. તેઓ પણ એક સારા લેખક હતા અને સમૃદ્ધ પુસ્તકાલય ધરાવતા હતા. તેમનું સૌથી વિસ્મરણીય પ્રદાન છે - ગુજરાતી ભાષાનો શબ્દકોશ જે 'ભગવદ્ગોમંડળ' તરીકે ઓળખાય છે. તેમાં ૨,૮૧,૩૭૯ શબ્દો છે. આ શબ્દકોશ એ તેમની ચિરંજીવ કૃતિ છે. આ શબ્દકોશ ૨૫ વર્ષમાં પાંચ લાખ રૂપિયાના ખર્ચે તૈયાર થયો હતો.

રાજેન્દ્ર દવે લિખિત પુસ્તક 'ભગવત્- ગુણભંડાર'માં થયેલા ઉલ્લેખ અનુસાર, ગાંધીજીએ વર્ષ ૧૯૧૫માં ભારત પરત ફર્યા બાદ ગોંડલની પણ મુલાકાત લીધી હતી. આ મુલાકાત એટલા માટે મહત્વની ગણી શકાય, કારણ કે તેઓ વિશ્વભરમાં 'મહાત્મા ગાંધી' તરીકે જાણીતા બન્યા હતા તે 'મહાત્મા'ની પદવી ગાંધીજીને વર્ષ ૧૯૧૫માં ગોંડલના રસશાળા ઔષધાશ્રમ તરફથી અર્પણ કરાયેલા માન-પત્રમાં આપવામાં આવી હતી.

ભગવતસિંહજીને વર્ષ ૧૯૨૬માં 'મહારાજા'નું બિરુદ એનાયત કરાયું હતું. ૧૯૩૪માં તેમના શાસનકાળનાં પચાસ વર્ષ પૂરાં થયાં ત્યારે ગોંડલ રાજ્યની પ્રજા દ્વારા તેમનો સુવર્ણજયંતી મહોત્સવ

ધામધૂમથી ઊજવવામાં આવ્યો હતો. પ્રજાએ પોતાના રાજવીને સોનાથી તોળ્યા હોય અને તે સોનું પ્રજાકલ્યાણમાં ખર્ચવાનું નક્કી કર્યું હોય તેવો તો આ જગતમાં એક અનોખો પ્રસંગ હતો. દેશવિદેશના સમાચાર માધ્યમોએ આ પ્રસંગને વિશેષ પૂર્તિરૂપે બહાર પાડીને કે મુખ્ય સમાચાર તરીકે ચમકાવ્યા હતા.

મહારાજા ભગવતસિંહજી જીવ્યા ત્યાં સુધી હરહંમેશ પોતાની પ્રજાના હિતનો વિચાર મનમાં લઈને જીવ્યા. આવા પ્રજાવત્સલ, વિદ્યાપ્રેમી અને દયાળુ રાજવીનું ૯ માર્ચ, ૧૯૪૪ના રોજ દેહાવસાન થયું હતું. તેમના બાદ ગોંડલની ગાદીએ તેમના પુત્ર ભોજરાજજી આવ્યા હતા.

(Sources & Photo Courtesy : www.bbc.com, www.divyabhaskar.co.in, http://gujaratnoitahaas.blogspot.com, http://i.indianrajputs.com, https://timesofindia.indiatimes.com, https://kathiyawadikhamir.com, www.marugondal.com)

વસાણાં

શિયાળો આવતાની સાથે લોકો પોતાના સ્વાસ્થ્યને લઈને વધુ કાળજી લેતા થઈ જાય છે. કારણ કે શિયાળામાં ઠંડી સાથે શરીરનું પણ ધ્યાન રાખવું ખૂબ મહત્વનું છે. જેમ-જેમ સૂર્યની ગતિ ઉત્તરાયણ તરફ આગળ વધે છે, એટલે દક્ષિણાયનનાં અંતભાગ દરમ્યાન વાતાવરણમાં ઠંડકની સાથે રક્તનાનો અનુભવ વિશેષ થતો હોય છે. ત્રિદોષ પૈકી વાયુદોષ ખૂબ નજીવા કારણથી વધી જતો અને રોગનું કારણ બનતો હોય છે. શિયાળાની શરૂઆત અને વચ્ચેનાં ગાળામાં ત્વચામાં રક્તના, સાંધાનાં દુખાવા, શરદી-ખાંસી જેવા વાયુ-કફથી થતાં રોગો વધુ થતાં હોય છે. જ્યારે ઉત્તરતા શિયાળા દરમ્યાન વાયુની વિકૃતિથી થતાં પાચન સંબંધિત રોગ, ચામડીમાં શુષ્કતા, ખરજવું, ખોડો જેવા રોગ થવાની સંભાવના વધી જાય છે. આથી જ શરીરમાં વધતી રક્તના ધ્યાનમાં રાખી પરંપરાગત બનતી વાનગીઓમાં તલ, ગોળ, શેરડી, નવું ઉગેલું અનાજ વગેરેનો વપરાશ વધુ થતો હોય છે. ડિસેમ્બર પૂરો થતાં જ નવા ઘઉં, ચોખા જેવા અનાજ સાથે શિયાળુ શાક વગેરેથી ખીચડો, માટલા ઊધિયું, ઉભાડિયું, ઊધિયું, તલસાંકળી, શીંગપાક, શેરડી ચૂસીને ખાવી, લીલા ચણાને અગ્રિમાં શેકીને ખાવા જેવી પરંપરાગત વાનગીઓ, મીઠાઈની પ્રથા છે. જે શરીરમાં અનુભવાતી રક્તના, વાયુની વિશેષતાથી થતાં અસંતુલન જેવા આરોગ્ય સંબંધિત કારણોને ધ્યાનમાં રાખીને જ ચાલતી આવી હોય તેવું લાગે છે. કેમકે તાજી શેરડીમાંથી નવો બનેલો ગોળ તેમાં રહેલાં ગળપણ, ખારાશ અને ચીકાશથી વાયુદોષની રક્તના ઘટાડવામાં મદદ કરે છે. તેવી જ રીતે તલ, શીંગ જેવા તૈલીય પદાર્થો રક્તના ઘટાડે છે. આયુર્વેદીય દ્રષ્ટિકોણથી તલ અને ગોળને એક સાથે ખાવું વિરુદ્ધાહાર અને રોગ થવા માટે જવાબદાર છે. પરંતુ ઉત્તરાયણનાં શરૂઆતનાં સમયગાળા દરમ્યાન વાતાવરણની અસરથી શરીરમાં થતાં ફેરફારને ધ્યાનમાં રાખીએ તો આ સમય દરમ્યાન તલસાંકળી, તલની ચીકી, તલનાં લાડુ ખાવાથી શરીરમાં રક્તના દૂર થાય છે, મળશુદ્ધિ થાય છે, બળ મળે છે તે સાથે સ્વાદ-રૂચી વધારે છે. ઋતુઓ દરમ્યાન પાકતાં અનાજ, ફળ અન્ય ખાદ્યપદાર્થોને અનુરૂપ બનતી પરંપરાગત વાનગીઓ ભૂખ, પાચનશક્તિને ધ્યાનમાં રાખી ખાઈ શકાય.

શિયાળો આરોગ્ય અને શક્તિનો સંચય કરવાની ઋતુ છે. એવો શિયાળુ ખોરાક લેવો જોઈએ કે જેથી ઉનાળા અને ચોમાસાની ઋતુઓમાં પણ શારીરિક સુખાકારી જળવાઈ રહે. અને તે માટે શિયાળામાં લોકોની સૌથી પહેલી પસંદ વસાણાં હોય છે. અને આ વસાણાંનું આયુર્વેદિક દ્રષ્ટિએ પણ ખુબજ મહત્વ રહેલું છે. તંદુરસ્તીની દ્રષ્ટિએ શિયાળો સ્વાસ્થ્ય માટે સૌથી સારી ઋતુ માનવામાં આવે છે.

અને તંદુરસ્તી માટે લોકો અલગ અલગ ઉપાયો કરતા હોય છે જેમાં વસાણાં શ્રેષ્ઠ માનવામાં આવે છે.

વસાણાં એટલે શિયાળામાં ખાવામાં આવતી અલગ અલગ વસ્તુઓ, જેમાં અડદિયા, સાલમપાક, ખજૂર પાક, મેથી પાક, ગુંદર પાક, અખરોટ પાક, આદુ પાક, ગોળના લાડુ અને અન્ય ઘણી વસ્તુઓનો સમાવેશ થાય છે. આ સિવાય ગાજરનો હલવો પણ શિયાળામાં ખુબ ખવાય છે. ઉપરાંત કચરિયું, તલની ચીકી, તલ પાક, મગફળી પાક, દાળિયા પાક, તલ-મમરાના લાડુ, કાટલું, બત્રીસું વસાણું પણ હેલ્થ માટે લાભદાયી સાબિત થાય છે. ચીકી મુખ્યત્વે સિંગદાણા, તલ અને દાળિયાની બને છે. ચીકીમાં મોટાભાગે ગોળ ઉમેરાય છે. ડ્રાયફ્રૂટ, કાજુ, બદામ, દ્રાક્ષ, ખજૂરની ચીકીનું સેવન પણ શિયાળામાં લાભદાયી બને છે. આ તમામ વસ્તુઓમાં આયુર્વેદિક જડીબુટ્ટીઓ નાખવામાં આવતી હોવાથી શરીર માટે સારી ગણવામાં આવે છે. શિયાળાની ઋતુમાં આ વસાણાંનું સેવન કરવાથી શરીરમાં સ્ફૂટિ આવે છે સાથે જ ઠંડીથી રક્ષણ પણ મળે છે. મેથી સ્વાસ્થ્ય માટે ફાયદાકારક છે. મેથી એક એવી વસ્તુ છે જે શરીરને રોગ મુક્ત કરે છે. મેથી ખાવામાં કડવી હોય છે પરંતુ તેના ગુણ મીઠા હોય છે. મેથીનો પાક બનાવવામાં આવે તો તેનો સ્વાદ કંઈક અલગ જ હોય છે.

મરી, સૂંઠ, તજ, લવિંગ, તેજાના વગેરે જેવાં ઔષધિય તત્ત્વોના ઉપયોગથી બનતી વાનગીઓને આપણે શિયાળુ પાક તરીકે ઓળખીએ છીએ. શિયાળાના ત્રણ મહિનામાં સુખડી ખાવી આયુર્વેદના મતે શરીર માટે સારી છે અને સુખડીમાં ગોળ અને ઘીનું પ્રમાણ વધારે રાખવું જોઈએ જેથી નાનાં બાળકોને ઠંડીથી રક્ષણ મળે જ પરંતુ એ સિવાય પણ બીજાં વિટામિન મળી રહે છે. વસાણાયુક્ત શિયાળુ પાક તો ખરા જ સાથે આ ઋતુમાં આમળાં, કાચી હળદર, ગાજર, પાલકની ભાજી, મેથીની ભાજી અને સરસવની ભાજી અચૂક ખાવી જોઈએ. લીલી શાકભાજી ગ્રીન બ્લડ છે. તેમજ એ દરેકને પરવડે એવી કિફાયતી હોય છે. આપણે ત્યાં સરસવનું બહુ ચલાણ નથી, પરંતુ આ ભાજી ખૂબ ગુણકારી છે.

વસાણાં ખાવાની રીત તો બહુ જૂની છે. શિયાળાની ઋતુ દરમિયાન શરીરનું તાપમાન બની રહે અને ઠંડીના કારણે થતા રોગો સામે બચવા આપણા દાદા-પરદાદાએ આ ખાવાની શરૂઆત કરી હતી. અને પ્રથા આજે પણ ચાલી આવી છે. હવે ઘણા લોકો વસાણાં બહારથી લેવાનું પસંદ કરે છે. હજુ પણ જેના ઘરમાં વડીલો છે તેઓ તો આજે પણ જાતે જ વસાણાં બનાવે છે.